

A régi terek új vizsgálata nem igazolta a kutatók feltevését: a 2005-ben mért adatokhoz képest ugyanis jelentős növekedést mértek mind a látogatók, mind pedig a laptophasználók számát illetően ugyanazon könyvtári helyiségekben. A laptophasználók száma 28%-ról 62%-ra emelkedett 2005-höz képest! Tehát a modern szárny nem csökkentette a régi iránti érdeklődést, hanem az ellenkezője történt: új látogatókat toborzott, azok közül is elsősorban laptophasználókat.

A kutatási eredmények újabb kérdéseket vetettek fel: Miért ugrott meg ilyen drasztikusan a laptophasználók aránya? Miért magasabb a régi könyvtárban a laptophasználók aránya (62%), mint az újban (49%)? Miért növekedett meg ilyen mértékben a régi olvasói terek látogatottsága?

Lehetséges válasz a kérdésekre a hallgatói létszám emelkedése, illetve az intézmény infrastruktúrájának fejlődése is, hiszen 2006-ban az egyetemi előadótermek vezeték nélküli internethálózattal lettek ellátva, miáltal a hallgatók az előadásokon használt laptopokkal felszerelve mehetek tovább a könyvtárba. A laptophasználat növekedésében szerepet játszhatott az újabb laptopmodellek, olcsóbb, könnyebb gépek, netbookok elterjedése is. A régi olvasótermek erősebb látogatottságát pedig a szerzők annak is tulajdonítják,

hogy a zsúfoltabb kollégiumi szobák helyett vonzó lett a nyugodtabb tanulási légkört nyújtó könyvtár.

A két könyvtáros kutató által végzett vizsgálat egyik tanulsága, hogy érdemes nemcsak az új technikai eszközök birtoklását, de azok használatát is vizsgálni könyvtári keretek között. Azonban nehéz megmondani, hogy a használatban megmutatózó növekedés magának az eszköznek, vagy az olvasói terek technológiai és kényelmi felszereltségének köszönhető-e. Kutatásuk eredményeként – az olvasótermekben őrizetlenül hagyott noteszgépek nagy száma miatt – felhívták a könyvtárlátogatók figyelmét a laptopok biztonságára. A könyvtári vezetés számára pedig a vizsgálatból egyértelműen kiderült, hogy továbbra is szükség van az asztali számítógépekre, hiszen azok használata jottányit sem csökkent a hordozható készülékek szaporodása ellenére. Folytatni kell a laptopokat kiszolgáló felületek fejlesztését bútorok, csatlakozók, vezeték nélküli hálózat és biztonságos laptoptárolási lehetőségek biztosításával. Emellett fel kell készülni egyéb digitális technológiák viharos gyorsaságú terjedésére is.

/BRIDEN, Judi – MARSHALL, Ann: Snapshots of laptop use in an academic library. = Library Hi Tech, 28. köt. 3. sz. 2010. p. 447–453./

(Béni Zsuzsanna)

Az elektronikus információszolgáltatás új módjai a Francia Nemzeti Könyvtárban

Az eddigi történések

A *Francia Nemzeti Könyvtárban* (*Bibliothèque nationale de France = BnF*) 1995-ben jött létre a *Tudomány és Technológia Osztály* (továbbiakban *TT Osztály*), hogy gyűjtse és őrizze a dokumentumokat az egész nemzet számára a mérnöki tudományok terén. Mérete és költségvetése a kezdetektől fogva lehetővé teszi, hogy a BnF az ország egyik legfontosabb kutatókönyvtárává váljon. 2009 pedig a nagy változások éve a könyvtár történetében: új elektronikus információszolgáltatási koncepciót fogadtak el, amelynek lényege a nyilvános, a falakon túlnyúló szolgáltatások nagymérvű kibővítése, a legnagyobb francia tartalomszolgáltatóvá válás.

Az elektronikus információszolgáltatásnak természetesen volt előzménye a BnF-ben. A Gallica, a

franciák elektronikus könyvtára a 90-es évek elejétől létezik: a kurrens és nem kurrens digitális dokumentumokat szolgáltatja, az Europeana legfontosabb francia együttműködő partnere. Az eltelt 15 évben sokféle projektben sok dokumentumot digitalizáltak, a Gallica olyan enciklopédikus könyvtár, amely a legnagyobb francia írók és gondolkozók műveit mutatja be a világnak. Ezért főleg francia nyelvű dokumentumokat tartalmaz. Gazdag tudományos, történelmi és kulturális tartalma folytán nagyon népszerű a felhasználók körében. 2007-ben úgy döntöttek, hogy 2008–2010 között a digitalizálás mértékét növelik: az évi 6000 dokumentumról áttérnek az évi 100 000-re, és e nagy mennyiségnek kb. 40%-át jó minőségű OCR feldolgozásnak vetik alá. A dokumentumokat könyvtárosok válogatják ki, a feldolgozást külső partnerek végzik automatikus szkenneléssel (a törékeny darabok

kivételével), a létrejött képfájlokat szövegfájlokba konvertálják és OCR-ezik. Az utolsó munkafolyamatokat ismét könyvtárosok végzik: a metaadatokat elhelyezik a BnF katalógusában és gondoskodnak a megjelenítésről a Gallica honlapján.

A Gallica a gyűjtemények szerzői jog alá már nem eső darabjait tette 2008-ig hozzáférhetővé. 2008-tól azonban *Bruno Racine*-nak, a könyvtár elnökének döntése értelmében már szerzői jog alá eső művek is elérhetők. Ennek érdekében a könyvtár szerzőkkel és kiadókkal kötött szerződéseket: a könyvek kereshetők a Gallicában és a metaadatoktól link vezet a kiadó kereskedelmi honlapjára, ahonnan a dokumentum teljes szövege beszerezhető. A kísérletet 2008-ban indították, de úgy döntöttek, hogy a továbbiakban a program sok ezer monográfiát tartalmaz majd.

Új technikai megoldásokat is bevezettek a jobb használhatóság érdekében: találati listák ikonképekkel való ellátása, az oldalak vízjelezése a jogosulatlan használat megakadályozására, flash technológiára alapuló új megjelenítési módszerek, a letöltés sebességének javítása.

2008-ig a TT Osztály csaknem kizárólag nyomtatott dokumentumokat szerzett be, évi mintegy 8000 könyvet és 1800 folyóiratot. Az elektronikus információt az egész könyvtár speciális költségvetési keretből szerezte be. A TT Osztálynak nem volt lehetősége saját gyarapítási politikát folytatni. 2009-ben változás állt be, a TT Osztály saját kerettel rendelkezik és a kiadókkal önállóan tárgyal két fő cél megvalósítása érdekében:

- ritka elektronikus dokumentumok gyűjtése,
- a gyűjteményekhez való hozzáférés bővítése.

Elektronikus gyűjtemények kialakítása

Az első cél a BnF nemzeti szerepének erősítése a távolról is hozzáférhető e-book-gyűjtemények kialakításában. A könyvtár felhasználóinak ugyanis 90%-a az Île-de-France régióban (Párizsi Régió) él és dolgozik, főleg a felsőoktatásban tevékeny tudósok, kutatók, ők ritkán jutnak hozzá az értékes gyűjteményekhez, mert intézményeik maguk nem képesek ezeket előfizetni.

A könyvtár megbeszéléseket folytatott a felsőoktatási könyvtárak képviselőivel, illetve a francia felsőoktatási elektronikus információs szolgáltató konzorcium (francia EISZ) vezetőivel és minden résztvevő fontosnak tartotta azt a tényt, hogy a BnF a

költséges gyűjtemények beszerzésével hozzájárul a nemzeti elektronikus információs politika hatékony megvalósításához. Abban is megegyeztek, hogy kizárólag a BnF felhasználói élvezik az új kínálat előnyeit.

2009 júliusában a BnF a *Springer* kiadóval kötötte meg első szerződését a 2005 és 2008 között kiadott e-bookok gyűjteményére. A második szerződés az *Elsevier* kiadói csoport 1995–2008 között megjelentetett elektronikus könyveire vonatkozott. Az e-book-gyűjtemények a kiadók szolgáltató felületén érhetőek el, de a BnF saját tárhelyén is elhelyezi őket. A BnF jogosultságot szerzett a dokumentumok terjesztésére saját szolgáltatás keretében.

Hasonló modelleket dolgoznak ki a folyóiratok esetében is. 2007-ben megvették az *Elsevier* archívumokat is és most a BnF ezek legnagyobb francia repozitóriuma.

A 2009-ben és 2010-ben megjelenő összes e-bookra is megkötötték már a szerződéseket mindkét kiadóval. A TT Osztály könyvtárosai számára nagy kihívást jelentenek ezek a szerződések, mivel megszűnik a nyomtatott gyűjteményekkel való munka.

A második cél a BnF nemzeti információs szolgáltató szerepének erősítése mind a tudósok, mind az egyszerű polgárok számára. Itt is az elektronikus forma élvez előnyt, 2009-től kezdődően három év alatt kb. 1500 folyóirat esetében teljesen áttérnek az elektronikus formára.

Új úton a reprográfiai szolgáltatás

A BnF 2004-ben hozta létre sokszorosító szolgáltatását, mert a kiadók részéről nagy volt az igény kereskedelmi célú, főleg illusztrált anyagok másolatainak beszerzésére. Valójában nem a hagyományos nyomtatott anyagok kiterjedt reprográfiai szolgáltatását kívánták létrehozni, hanem speciális kiadói igényeket elégítettek ki jó minőségű képekkel.

Ez egy ideig jól működött, de a költségvetési keretek szűkülésével a könyvtár rászorult új bevételi források felkutatására. Ezért tanulmányt készítettek új struktúra, új célok, új jövő megteremtésére. Jelenleg a szolgáltatás tevékenységeinek felét a könyvtári gyűjtemények megőrzése teszi ki: sérült dokumentumok szkennelése, melyek aztán a szerzői jogtól függően a Gallicában teljesen nyilvánó-

san elérhetőek lesznek vagy megvásárolhatók a képbankból. A szolgáltatási tevékenységek másik felét fogja az új stratégia megváltoztatni. Eddig a felhasználók saját másolatukat közvetlenül kérték a *Reprográfiai szolgáltatástól*. Sok volt az adminisztrációs költség és nagyon késedelmes a teljesítés.

A tanulmányban kiemelték azt, hogy sok kereskedelmi társaság érdekelt a könyvtár nagyon értékes gyűjteményeinek terjesztésében és hamarosan megkötik velük a szerződéseket. Maga a Reprográfiai szolgáltatás csak a jó minőségű faksimilék előállítására koncentrál.

A diverzitás most a szabály: a már szkennelt dokumentumokra más érvényes, mint a még nem szkenneltre. A már digitalizált dokumentumokat mások is szolgáltatathatják, a többi a könyvtár szakembereire vár. Ambíciózusak a tervek: a tételenkénti átlagosan 41 napi feldolgozási időt 5 napra szeretnék csökkenteni 2011 októberére.

Új dokumentumszolgáltató?

A hatalmas elektronikus könyvtár gyors fejlesztésének új perspektívái és a másolatküldés átalakítására és felgyorsítására irányuló szigorú új reformok miatt előtérbe kerültek az INIST-tel folytatott könyvtárközi kölcsönzésre és dokumentumszolgáltatásra vonatkozó tárgyalások. A BnF és az INIST között általános szerződések álltak fenn a dokumentumküldésre vonatkozóan 2005-től, de a valóságban nem igazán működtek: 2006-ban az INIST 150 kérést teljesített kevesebb, mint 1000 euró értékben. A BnF új megbeszéléseket indítványoz az INIST felé. Hasonló megbeszéléseket terveznek a CNRS-szel való együttműködést illetően.

/COLINMAIRE, Hervé: Science and technology at the Bibliothèque nationale de France: a new policy, a new electronic library and a new access to information. = Interlending & Document Supply, 38. köt. 1. sz. 2010. p. 22–25./

(Burmeister Erzsébet)

A Microsoft megveszi a Skype-ot

Megveszi a luxembourgi székhelyű Skype internetes telefonszolgáltatót a Microsoft. A 8,5 milliárd dolláros üzlet a szoftvergyártó történetének legnagyobb akvizíciója.

A Skype-ot a Microsofton belül külön üzletágba szervezik, amelynek vezetője a Skype ügyvezető igazgatója, Tony Bates lesz. A tervek szerint a Skype-szolgáltatásokat összekötik a Microsoft Xbox játékkonzoljával és az Outlook levelezőprogrammal. A két vállalat közös sajtótájékoztatóján Steve Ballmer, a Microsoft vezérigazgatója úgy fogalmazott: a Skype fenomenális szolgáltatás, amelyet világszerte több millió ember szeret. „Együtt a valós idejű távközlés jövőjét valósítjuk meg” – tette hozzá.

A Skype-ot 2003-ban alapította a Kazaa fájlmegosztó szolgáltatást is jegyző Niklas Zennstrom és Janus Friis. A kezdetben csupán számítógépes szakértők által kedvelt internetalapú távközlési rendszer fokozatosan egyre népszerűbb lett, elsősorban az olcsó nemzetközi díjszabása miatt. Az amerikai internetes árverési oldal, az eBay 2005-ben 2,6 milliárd dollárért vásárolta fel a Skype-ot, szakértők szerint azért, hogy megkönnyítse eladói és vevői közötti kommunikálást. A kezdeményezés sikertelensége miatt az eBay 2009-ben a Skype 70 százalékos tulajdonhányadát egy befektetői csoportnak adta el.

A vállalat nyolc éves történetében kevés nyereséget termelt. Az előző évben 860 millió dolláros árbevétel és 264 millió dolláros működési eredmény mellett 7 millió dolláros nettó veszteséget könyvelt el. 2010. december 31-én a társaság hosszú távú adósságállománya 686 millió dollár volt. A Skype-ot havonta átlagosan 145 millióan használják világszerte. A társaság az elmúlt időben elhalasztotta korábban tervezett 1 milliárd dolláros részvénykibocsátását. Azóta több jelentősebb internetes vállalattal kapcsolatosan, így a Facebookkal és a Google-lal is felmerült az együttműködés lehetősége. Piaci szereplők az üzletek kapcsán rendre 3-4 milliárd dollárra értékelték a Skype-ot.

Korábban a Microsoft inkább kisebb felvásárlásokkal igyekezett bővíteni szolgáltatásainak körét. Az egyik legnagyobb akvizíciója 2007-ben volt, amikor 6 milliárd dollár körüli összegért megszerezte az aQuantive internetes reklámcéget. A Microsoft több korábbi, és jelenlegi vezetője is túl magasnak tartja az akkori vételárat. Befektetői körökben megnyugvást keltett ugyanakkor, hogy a Microsoft elállt az amerikai internetes portál, a Yahoo megvásárlására három évvel ezelőtt tett – meg nem erősített hírek szerint – 48 milliárd dolláros ajánlatától. A Yahoo piaci értéke most ennek az összegnek mintegy fele.

/SG.hu Hírlevél, 2011. május 11., <http://www.sg.hu/>

(SzP)